

Forfatter: Hauch, Carsten

Titel: En polsk Familie: 1-2. - 1926

Citation: Hauch, Carsten: "En polsk Familie: 1-2. - 1926", i Hauch, Carsten: *En polsk Familie: 1-2. - 1926*, udg. af POUL SCHJÆRFF, 1926-29, s. 407. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hauch01val-shoot-idm140529612205856.pdf> (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: En polsk Familie: 1-2. - 1926

TO OG TYVENDE CAPITEL. *Krigsbegivenheder.*

Det er Historieskriverens Pligt at overskue Tidens Hovedstrøm, Digteren derimod dvæler gerne ved de mindre Sidestrømme og Hvirvler nær ved Kysterne; dette maa være vor Undskyldning, naar vi her kun i Korthed omtale den egentlige Kamp, som vi ene skulle berøre, forsaavidt den staaer i Forbindelse med de Personers Levnetsløb, vi her beskrive.

Adalbert og Bonaventura fulgte som Frivillige med Rytteriet i Hovedarmeen, Czernim derimod stod paa den venstre Weichselbred under General Dwernicki. I den første Kamp ved Liewiec, hvori Kanonerne alene gjorde Udslaget, deeltog naturligviis de to Venner ikke. Kort efter kom Efterretningen om Dwernickis første Seier, og en almindelig Jubel udbredte sig ikke blot i Hæren, men over det hele Land.

Nogle Dage sildigere, da en Deel af Hæren stod ved Kaluzyn, og da man ventede et stort Slag, saae Adalbert og Bonaventura pludselig en qvindelig Skikkelse til Hest, der red henimod dem; det var Leontine, der, ved Efterretningen om Dwernickis Seier, ikke kunde holde det ud i Warschau, og der nu kom for at kæmpe ved sin Broders Side.

408

»Hvad vil du her?« spurgte Bonaventura. - »Mine Landsmænds Kamp lader mig ikke sove i Ro,« svarede hun, »derfor vil jeg nu vaage og kæmpe med Eder.« - »Hvad tænker du paa? hvorledes kan en Qvinde deeltage i vor Strid?« - »Jeg er ikke den første polske Qvinde, der strider for sit Land, og bliver sikkert heller ikke den sidste.« - »O, jeg beder Dem, bliv dog i Warschau!« raabte Adalbert, »her er ikke Deres Plads.« - »Min Plads er der, hvor mine Landsmænd kæmpe for Friheden.« - »Skal da dette straalerige Øie udstikkes af en fiendtlig Landse?« udbød Adalbert, »skal denne fine Haand afhugges, skal dette sneehvide Bryst, der burde være et Tempel for Kiærligheden, nedtrampes under Hestenes Fødder? Nei, i Sandhed, det maa ikke skee, jeg vilde skiælve paa Valpladsen, mit Mod vilde forsvinde, hvis jeg vidste, De var der.« - »Ti, Adalbert! der ere Qvinder nok i Warschau, der ere nok tilbage, der kunne pille Charpie og forbinde de Saarede,« svarede Leontine. - »Og selv om De ingen Skade led,« vedblev Adalbert, »hvorledes vilde det klæde Dem, der er uskyldig og reen, at dyppe Deres Hænder i Fiendernes Blod?« - »Og hvis vi nu tabte et Slag,« sagde Bonaventura, »hvis du fangedes og blev et Bytte for de vilde Seierherrer, hvad saa?« - »Derimod bærer jeg tvende Raad hos mig,« svarede hun og viste dem to Terzeroler ved sit Bælte, »men da I frygte min Nærværelse saameget, vil jeg ikke besvære Eder dermed.« Under disse Ord vendte hun sin Hest og red bort.

Bonaventura fik snart Tilladelse til at følge hende, dog maatte han kun i kort Tid blive borte. Efter to Timer vendte han tilbage og fortalte, at hun nu havde funden en sikker Bolig, hvorfra hun næste Morgen vilde blive bragt til Warschau.

Den følgende Dag forefaldt den mærkværdige 409 Træfning ved Dobre, hvori det berømte fjerde Regiment lagde Grunden til sin Hæder, og hvori nogle faa Batailloner i flere Timer modstod en uhyre Overmagt, anført af den russiske Overgeneral selv. Paa denne Dag fegtede ogsaa Adalbert for første Gang ved sin Vaabenbroders Side, da Rytteriet blev angrebet ved Janowka. Paa Valpladsen lagde Flere Mærke til en deilig Pige til Hest, der stred i Række med de Øvrige, men Adalbert saae hende ikke før paa Tilbagetoget, da han med Forfærdelse bemærkede Leontine, der ganske rolig nærmede sig til ham, og smilende fortalte, at hun havde deeltaget i Kampen.

»Hvor har De da været fra i Gaar af?« spurgte han. - »I denne Tid staae alle Huse aabne,« svarede hun, »ikke langt herfra fandt jeg en Bolig, hvori jeg hvilede et Par Timer; uden at agte paa nogen Indvending, red jeg derpaa tilbage igien, men skiulte mig for Dem, indtil Kampen begyndte.«

Da det var umuligt at hindre denne besynderlige Skabning fra at udføre sit Forsæt, maatte Adalbert og Bonaventura vel finde sig deri. Hun red nu bestandig ved deres Side, og deelte alle Veiens Besværligheder med dem; hun var stedse den første paa Pladsen om Morgen, og den sidste til Ro om Aftenen, tidt overnattede hun under aaben Himmel, tidt slumrede hun et Øieblik i sin Broders Telt, og alle Bequemmeligheder bortviste hun med de Ord: »Jeg har fra min Ungdom af forberedt mig paa denne Kamp, og jeg er vant til at hvile paa den blotte Jord og at slumre i Træernes Grene.«

Sikkert glemmer Ingen af dem, der i de Dage kæmpede nær ved Leontine, nogensinde det Indtryk, den skønne ranke Qvinde frembragte, der red iblandt dem med Sværd og Landse paa en isabelfarvet Hest. De fornemmere Officerer smilede venligt, 410 naar de saae hende, men Soldaterne og de yngre Krigere betragtede hende som et høiere Væsen, som en Skytsengel, og hendes Nærværelse forøgede i overordentlig Grad deres Mod; ja selv efter Kampen var hendes Bifaldssmiil den Løn, som den Tappre heftigst ønskede. Paa en forunderlig Maade syntes ogsaa Himlen at vaage over hende, thi uagtet hun ofte trodsede Døden, og

styrkede sig frem, hvor Kampen var hedest, og hvor Kuglerne hvislede i Græsset, saa kom hun dog aldrig til Skade, og modtog ikke engang det mindste Saar.

Selv Adalbert fandt sig nu i at see hende paa Valpladsen, ja i den Spænding, hvori han var, forekom hun ogsaa ham som en Skytsengel, hvem Kuglerne ikke kunde naae, og hvem Jernet ikke kunde saare. Hans Mod svækkedes ei ved hendes Nærværelse, som han først troede, tvertimod det voxede derved; Bevidstheden om, at hun saae hans Daad og var tilstede derved, styrkede hans Arm og fordoblede hans Kraft, saa det virkelig lykkedes ham undertiden at udmærke sig selv iblandt de kiække Skarer, der omgave ham.

Midt under Krigens Anstrengelser vedligeholdte ikke blot Leontine sin Sundhed, men hun blev endog raskere og skiønnere, end hun nogensinde havde været. Hver ædel Bedrift af hendes Landsmænd fyldte hendes Øine med en stærkere Glands, hver tilkæmpet Seier udbredte et høiere Udtryk over hendes Aasyn. Hendes tidligere Strenghed mildnedes, og den fasttillukkede Rosenknop syntes kun at have ventet paa Frihedens første Morgenstraale, for at udfolde sine hundrede Blade for Lyset.

Adalbert var nu tilstede i flere Træfninger, hvori Polakkerne seirede, ja i Slaget ved Wawer var han heldig nok til at afværge et Sabelhug, der truede Bonaventuras Hoved.

411

Adalbert bivaanede ogsaa det mærkværdige Slag ved Grochow, det første, Polakkerne tabte, skøndt deres kiække og langvarige Modstand mod en fiirdobbelt Overmagt i Tidens Længde gavnede dem meer, end en Seier, i det den vakte en hemmelig Frygt i Fiendernes Hierter, og vandt den offentlige Mening for Polen.

Den første Følge af dette Slag syntes imidlertid ikke heldig, den polske Hær trak sig tilbage til Warschau, Forstaden Praga antændtes, Russerne kunde sees fra Voldene, og Hovedstadens Begeistring afløstes af Skræk.

Den øiebliklige Frygt forsvandt dog igjen, da en ny Seier af Dwernicki tvang Fienden til at fierne sig fra Byen, og da man siden erfarede, at denne alt havde efterladt tredivetusinde Døde paa de forskellige Valpladse og i de dybe Moradser ved Warschau.

Men nu traadte det gamle Overmod frem igjen, og i det Øieblik, da man vel burde samle alle Stridskræfter mod en overlegen Fiende, berøvede man Hæren sin bedste Anfører, i det man befalede General Dwernicki med sine kiække Tropper at forlade Kongeriget og at ile til det fierne Wolhynien, for ogsaa der at udbrede Opstanden.

Efter Slaget ved Grochow bleve Adalbert og Bonaventura udnævnedes til Officerer, men kun den første modtog Udnævnelser, Bonaventura derimod ei; »jeg vil ikke være bedre, end den ringeste blandt mine Brødre,« sagde han, hvorpaa han vedblev at kæmpe som frivillig i Soldaternes Rækker.

I Warschau gienfandt Adalbert Pater Vincent, der, med sin Priors Samtykke, var kommen hid i Spidsen for femhundrede nye Stridsmænd. Adalbert saae ham arbeide paa Voldens Befæstning midt imellem Borgerne, og efter Slaget ved Grochow var han 412 en af dem, der med størst Held beroligede Folket og oprettede det siunkne Mod.

En Dag, noget før Hæren igjen rykkede i Marken, modtog Bonaventura følgende Brev fra Oberst Czernim:

»Et forfærdeligt Billede jager Sønnen bort fra mit Leie, jeg vil derfor anvende det øvrige af Natten paa dette Brev.

Jeg skriver ellers ikke gjerne, dog denne Gang er der ikke Andet for, jeg trænger til Meddelelse, og til Warschau kan jeg ikke komme. Hvad De vil fortælle Adalbert af dette Brev, maa De selv bestemme, Alt bør han sikkert ikke erfare.

Dwernicki er en kiæk General, og vi have slaaet Fienden, som De veed. I Forgaars Aftes, den fierde Marts, kom vi til Lublin; vort Indtog var glimrende, Staden var illumineret, og vi bleve modtagne med almindelig Jubel, først i Morgen drage vi videre.

I Gaar, da jeg gik ud for at see Byen, blev jeg uformodentlig hilset af en gammel Ven, det var Fidelio, der logrende nærmede sig til mig. Af dens Nærværelse sluttede jeg, at dens Herre heller ikke var langt borte. Mig anede da intet Godt, det forekom mig ogsaa, som om Hunden betragtede mig med et sørgmodigt Blik. Den løb foran mig og dreiede ind i en Tværgade, hvor den standsede ved et anseeligt Huus. Den saae sig nu om, ligesom for at være sikker paa, at jeg fulgte den, derpaa løb den opad Trapperne, og blev staaende udenfor en Dør, hvor den tudede ynkeligt. Jeg bankede paa, en Opvarter aabnede Døren, og bad mig at være stille, da her laae en haardt saaret Officeer. »Det er ham, jeg søger,« svarede jeg og traadte rask ind i Værelset.

413

Men jeg vilde ønske, at jeg aldrig var kommen derind.

Paa en prægtig Seng laae Casimir dødningbleg, med et Udtryk i Øinene, som jeg aldrig før har seet hos noget Menneske.

»Lad Lægen blive borte!« raabte han, »de gyselige Jerntænger skulle aldrig mere røre mine blodige Saar, lad mig døe i Fred, siger jeg!«

»Casimir!« udbrød jeg, og den Syge slog Øinene op, jeg saae vel, at han kiendte mig, dog syntes han ligegyldig ved min Nærværelse. Han lukkede sine Øine et Øieblik, som om han vilde sove, derpaa aabnede han dem pludselig igien; »jeg har mistet begge mine Been, Onkel!« sagde han, derpaa taug han stille.

»Det Bedste er ellers, at det ikke kan vare længe, før den Leeg er forbi,« lagde han kort efter til.

Jeg havde været forbittret paa ham, opbragt i mit inderste Hierte, men nu kunde jeg ikke faae et bebreidende Ord over mine Læber; stiltiende bøiede jeg mig ned og trykkede et Kys paa hans blege Mund.

Men det lod dog, som han giettede, hvad jeg ikke sagde. »Jeg veed, I betragte mig som en Landsforræder,« udbrød han, »jeg har fulgt den fremmede Qvinde, som I kalde hende, men nu er hun mig ikke fremmed, hun er mig kun altfor bekjendt, thi hun er jo min Søster, og desuden -«, her taug han pludselig og stirrede med et forvildet Blik rundt om sig.

»Hvoraf veed du det?« spurgte jeg.

Da rakte Casimir mig et Brev, som han havde baaret paa sit Bryst. Det indeholdt et Par Linier fra Emilie, skrevne med skiælvende Haand, i hvilke hun aabenbarede ham den hele Hemmelighed.

»Husk, at De maa ligge rolig og ikke tale formeget,« sagde Opvarteren, »det har Doctoren befaleet.«

414

»Jeg bryder mig Fanden om Doctoren, jeg vil tale, naar jeg har Lyst, kommer saa Døden hurtigere derved, skal den være velkommen.«

Det syntes mig virkelig, som om den stakkels Dreng havde Ret, og jeg lod ham derfor sige, hvad han vilde.

Nu fortalte han mig blandt Andet, hvorledes det gik til, at han blev russisk Officeer. Det Vigtigste af denne Fortælling gientager jeg her, da den dog, som mig synes, indeholder et Slags Undskyldning for ham.

Da han sidst forlod mig, red han om, som et rasende Menneske, og spurgte alle dem, han mødte, om de ikke havde seet Emilie. Tilsidst kom han til et eenligt Huus, udenfor hvilket han saae den russiske Spion Iwan. Han gientog for ham sit sædvanlige Spørgsmaal, men Iwan syntes ikke at høre ham, vendte ham Ryggen og ilede bort. Casimir vilde alt ride efter ham, da han fik Øie paa Major Zeltner, der stod i Døren og vinkede ad ham. Det faldt ham nu ind, at denne Mand, der kiendte saa mange Krogveie, vel kunde give ham et godt Raad og være ham til Hielp, hvorfor det ikke faldt Zeltner vanskeligt at lokke ham indenfor, hvor Casimir fortalte ham Grunden til sin Fortvivelse.

»Hør!« sagde Zeltner, »før Opstanden er dæmpet, kan du, saalænge du bliver i dette Land, aldrig gifte dig med Emilie.« »Hvorfor ikke?« spurgte Casimir. »Dine Landsmænd ville hade og forstøde dig, hvis du gifter dig med en russisk Qvinde,« svarede Zeltner. »Det bryder jeg mig kun lidet om,« sagde Casimir. »Men du vil udsætte hende for Krænkelser og Fornærmelser,« gienmælede Zeltner. »Den, der siger hende et eneste fornærmeligt Ord, skal faae med mig at bestille,« svarede Casimir. »Du er en rask 415 Karl,« sagde Zeltner; »naar du kunde vinde Emilies Haand, vilde du da gaae i russisk Tieneste?« Casimir studsede et Øieblik, »hvorledes skulde det hielp mig?« spurgte han endelig. - »Troskab er nu saa sielden iblandt dine Landsmænd,« svarede Zeltner, »at en Polak, der ikke svigter sin Herre, vil blive baaren paa Hænderne baade af Keiseren og af Storfyrsten, jeg selv formaaer ogsaa Noget hos den sidste, jeg skal give dig et Anbefalingsbrev med, og tilsidst, naar du strider kiækt, som du efter din Natur vil, og har slige Talsmænd, som Keiseren og Storfyrsten, da skulde din Fader være en ganske anden Mand, end han er, hvis han ikke gav efter.«

»Zeltner er en listig Ræv,« blev Casimir ved, »og jeg, som kun tænkte paa, hvorledes jeg skulde faae Emilie igien, løb snart i Fælden. Jeg opsøgte virkelig Storfyrsten, til hvem Zeltner gav mig et Brev, og som jeg endnu fandt, før han havde forladt Kongeriget; jeg blev venlig modtagen og fordeelagtig ansat, som de kalde det, og nu ligger jeg her, som du seer, det er den hele Historie.«

Da Casimir havde fuldendt denne korte Fremstilling, der ofte blev afbrudt af Smerteskrig, sank han hen i et Slags Bedøvelse.

Noget efter samlede han igjen sine Kræfter, og fortalte mig, at han igiennem Zeltner, da den russiske

Hær alt var rykket ind i Polen, havde erfaret Emilies Opholdssted. Han skrev hende da til, og modtog nogen Tid derefter de Linier fra hende, som han viste mig; da han havde modtaget disse, styrtede han sig, som et rasende Menneske, mod vore Kanoner, og var derved kommen i den Tilstand, hvori jeg fandt ham.

Opvarteren nærmede sig nu med et Lægemiddel, som han sagde det var paa Tiden at tage. Casimir svarede, at han ikke tog en Draabe. »Men det er 416 Opium,« anmærkede Opvarteren, »det dæmper Smerterne.« - »Dæmper det Smerterne, saa skal jeg tage det, om det saa var Gift,« svarede Casimir og nedslugede med Begierlighed Lægemiddelet, hvorefter han hensank i en urolig Søvn, under hvilken jeg blev siddende ved hans Leie.

Først efter flere Timer slog han igien Øinene op. »Er du her endnu, Onkel?« sagde han, derpaa taug han et Øieblik.

»Jeg vidste ikke, at der vare slige Smerter til,« sagde han derpaa, »jeg har dog ikke frygtet, naar Kuglerne hvislede om mig, mit Hierte slog utaalmodigt, naar Stridshingsten vrinskede, Død og Fare skrækkede mig aldrig; men saaledes at sønderrives levende? - O, Ingen veed, hvad det vil sige, uden den, som har giennemgaaet det. Naturen gysr under Kniven, hver Nerve skiælver, siger jeg dig. - Ak, og naar nu den uhyre Smerte er overstaaet, da mærker man snart, hvorledes alle Pulse sørge, hvorledes alle Livsaander bedrøves over det uhyre, uerstattelige Tab. Siælen føler da vel, at alle Livets Blomster ere visnede, at den evige Smertes Udtryk aldrig mere skal bortvige fra Kinden, at den Sommerfugl, der brændte Vingerne, nu ingen Trøst har tilbage, uden den, som Døden skienker.«

Jeg gøs ved disse Ord, thi der var et Udtryk deri, som kun Sandheden kan give, og som neppe nogen Konst er i Stand til at efterligne.

»De Andre visne langsomt,« blev han ved, »det ene af deres Haar vorder graat efter det andet, en Rynke kommer langsomt efter den anden, og de mærke neppe, hvorledes Sommeren overgaaer i Høsten, de have Tid at vænne sig til Vinteren, før den frembryder, og huske da neppe meer, at det engang har været Foraar; jeg derimod, jeg var i det ene Øieblik frisk og blomstrende, og i det næste en sønderknust 417 Orm, der kun skilles fra Ormen paa Marken ved det Fortrin, at den kan føle Smerten stærkere. Giv mig meer Opium, meer endnu!« Med disse Ord sank han tilbage paa sit Leie.

Jeg maatte nu gaae bort, Forretninger kaldte mig, og først henimod Midnat vendte jeg tilbage.

Den Syge laae da igjen med aabne Øine. »Hvad er Klokken?« raabte han. - »Halv Tolv,« svarede jeg. »Hvad, endnu ikke mere!« sukkede han, »have da Minuterne udstrakt sig og ere blevne til Timer? Jeg troede, at det allerede var Morgen, og dog er der ikke endnu gaaet fem Minuter, siden jeg sidste Gang saae paa Uhret.«

»Jeg havde alt længe endt denne Qval,« sagde han kort efter, »hvis jeg ikke frygtede for, at disse Erindringer skulde bygge deres Bolig i Forraadnelsen, og endnu bevæge sig paa Bunden af den knuste Hierne ligesom Spøgelse i de gamle Ruiner.«

»Hvilke Erindringer?« spurgte jeg, thi jeg meente at det var Anger over, at han havde svigtet sit Fædreland, der pinede ham.

»Erindringerne om Emilie, om -«. De Ord, han nu udtalte, bragte mig til at gyse i min inderste Siæl, og de ere af den Art, at jeg ikke vover at betroe dem til dette Brev, der muligviis kunde falde i fremmede Hænder.

I et andet Øieblik syntes ogsaa mildere Følelser at røre sig i ham, han greb da min Haand, trykkede den og takkede mig, fordi jeg ikke ganske slog Haanden af ham, han bad mig at hilse Adalbert og sørge for Fidelio, den eneste Ven, hvis Godhed han endnu ikke havde forspildt. Om sin Fader talte han med Forbittrelse og paastod, at han var Skyld i al hans Ulykke.

Om Morgenen traf jeg hans Læge, han gav kun lidet Haab, jeg drog nu Omsorg for, at Casimir, 418 hvis han kom sig noget, kunde blive ført hjem til mine Eiendomme i Sydpolen, for der i Stilhed at pleies. Paa denne Dag talte Casimir ikke saameget, han syntes bedre at finde sig i sin Skiebne, og tilstod ogsaa, at Smerterne vare formindskede.

Da jeg forlod ham, bad han mig igjen at hilse Adalbert, dette lovede jeg og gik min Vei.

Hvorledes jeg for Resten var til Mode, hverken kan eller vil jeg beskrive, thi jeg har elsket faa Mennesker meer, end Casimir, jeg har baaret ham paa mine Arme, da han var lille, jeg har leget med ham, da han blev større, han har siddet paa mine Knæe, jeg har først lært ham at føre Sværd og at ramme den flyvende Falk i Luften, og nu -. Dette er altsaa Følgen af Starostens Færd, og af alle hans og hans Venners Konstgreb; naar jeg tænker paa disse Statsmænd, da synes de mig at ligne et Slags Liggehøner, der udruge Æg, som de troe deres egne, men som Diævelen egentlig har lagt dem i Reden.

Ja i Sandhed, blandt os Gamle findes endnu meget bedærvet Blod, derfor vil neppe Nogen af os see det forjettede Land.

Farvel, jeg iler til Wolhynien, for at lege Tærninger om Død og Liv.

Deres hengivne
Czernim.

Efterskrift: Nu fik jeg Bud, den arme Dreng er alt der, hvor Gaaderne løses. Da Opvarteren var borte, krøb han, rimeligviis med stor Anstrengelse og Smerte, hen og greb en ladt Pistol, og skiød sig lige ind i Hiertet. Endnu engang, Farvel! Fidelio skal aldrig skilles fra mig.«

Under Læsningen af dette Brev forekom det Bonaventura, som om han hørte de tunge Skridt af 419 Giengieldelsens Gudinde, der, hvor langsomt hun gaaer, dog aldrig forfeiler sit Maal. Efter nogen Betænkning blev han imidlertid enig med sig selv om, at dette Brev skulde blive en Hemmelighed for Adalbert, hvis Kræfter det, efter Bonaventuras Mening, nødvendig maatte adsplitte og nedslaae paa en Tid, da man snarere burde sammentrænge og styrke dem.